

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Frisprog mod H. H. Hr. Biskop Mynsters Forslag til en ny Forordnet Alterbog

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Frisprog mod H. H. Hr. Biskop Mynsters Forslag til en ny Forordnet Alterbog", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 33. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1839_640-txt-shoot-idm1378.pdf (tilgået 27. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Confirmationen.

Confirmationen er hos os saa ganske en blot Kirke-Skik, og er saa langt fra at være enten noget heelt eller halvt *Naademiddel*, at den først 1736 er skabt ved en af Kong *Christian den Sjettes Forordninger*, og den eneste reen kirkelige og christelige Synspunkt, hvorfra denne os *paatvungne* Kirkeskik kan betragtes, er da, at der ikke ved den lægges en Steen paa de Christnes Hjerte og et Aag paa deres Samvittighed. Hvad *34Staten* kræver af dem, der skal confirmeres, kan altsaa, *christelig* talt, være os ligegyldigt, naar vore Børn kun *ikke* der ved *berøves* den *hellige Nadver* paa den Tid, vi troe dem skikkede og de føle sig trængende dertil, og hvorledes Statskirkens Præster forrette denne i sig selv *ligegyldige* Handling, vedkommer ikke os, naar vore Børn kun *ikke* derved *tvinges* til Noget, vi finde stridende mod Christendommen.

Dengang nu Confirmationen anordnedes, var ingen af Delene Tilfældet, thi deels udeluktes de Uconfirmerede derved ikke strængt fra Nadveren, deels krævedes ei meer til Confirmation end *Luthers Catechismus*, som christelige Forældre alligevel indpræntede deres Børn, før de tog dem med til Herrens Bord, og endelig var det en *fri Sag* hos *hvilken* af Stats-Kirkens Præster, Man vilde lade sine Børn gaae "til Læsning," og derfor fandt denne Nyhed, der aldrig i *Holsten* eller noget andet Luthersk Rige er blevet almindelig, hos os føielige *Danske* ingen Modsigelse.

Tiderne har imidlertid siden mærkelig forandret sig, og *Confirmationen* er blevet Noget af det mest *Trykkende* for *christelige* Forældre, da der paa den ene Side fordres *Udenads-Læsning, Skrivning, Regning* og *Vaccination* for at komme *til Alters*, og paa den anden Side nødes Alle *udenfor Kiøbenhavn* til at lade deres Børn undervise om *Religion* og *Christendom* af deres *Sognepræst*, *35*hvordan saa end hans religiøse Anskuelse, moralske Grundsætninger og Opførsel maatte være. Begge Dele er af det Slags, at vil den verdslige Øvrighed beholde de gammeldags Christne i Stats-Kirken, maa den endelig baade tillade *Altergang uden Confirmation*, og lade det blive en *fri Sag igjen, hvilken* Præst Man vil betro sine Børn, baade *Piger* og *Drenge*, til privat Underviisning i *Religion* og *Moral*, hvad for alle ædle og betænksomme Forældre aabenbar er en *Samvittigheds-Sag*.

Læser Man imidlertid Hr. Biskop *Mynsters* Forslag til et nyt Ritual, da seer Man, det gjør *Confirmationen* endnu *mere byrdefuld* baade for Præster og Forældre end den allerede er, uden i mindste Maade at formilde *Samvittigheds-Tvungen*, skiøndt der ved denne, *christelig* talt, aldeles ligegyldige *Kirke-Skik*, havde været den skiønneste Leilighed til, om mueligt, at vinde Alle for den ny Skikkelse, han vil give Stats-Kirken.

Vist nok finde vi det Præsten tilladt at meddele en "Confirmand," som førend *Confirmationen* bliver farlig syg, *Nadveren*, men deels har det *altid* været tilladt, og deels forslaaer det jo ingenlunde nu, da Mangelen af en *Døbe-* eller *Vaccination*-Attest kan, jeg veed ikke hvorlænge, opholde *Confirmationen*, og mangt et Barn kan seent eller aldrig være istand til at fyldestgøre vedkommende *Skole-Commissions* Fordringer, som dog visselig ikke maatte *36*raade for, om vore Børn skulde have Adgang til *Herrens Bord*.

Den eneste Lettelse, der foreslaaes, skal da være den, at hvor der er flere Præster ansatte ved Kirken, kunne de (Børnene) anmelde sig hos hvilken af disse, de ville, og at "hvor ingen Misbrug er at *befrygte*," bør Præsterne heller *ikke* nægte deres Samtykke til, at Børn af deres Sogn maa blive confirmeret i et andet Sogn i *Nærheden*, naar Barnet eller dets Forældre maatte have *Grund* til at ønske det. Nægter vedkommende Præst sit Samtykke, kunne Forældre eller Værger desangaaende henvende sig til *Biskoppen*, som, efter indhentet Erklæring fra *Præsten* og *Provsten*, kan meddele Tilladelse til at Barnet confirmeres af uvedkommende Præst. Men finder *Biskoppen* det *tvivlsomt*, om en saadan Tilladelse bør meddeles, da andrager han Sagen for det Kongelig Danske Cancelli. ^{*}Ritual-Forslaget S. 36-37..

Her seer Man alt det Hensyn Hr. Biskop *Mynster* i denne rædsom forvirrede Tid vil tage paa den gruelige *Samvittigheds-Tvang*, han selv i *Folkeraadet* indrømmede fandt Sted ved *Confirmationen* sogneviis, og det er, efter mine Tanker, mindre end Intet, fordi det er Intet og vil dog synes at være Noget.

Saavidt jeg veed, er der nemlig for Øieblikket *37intet Lovbud imod* at confirmere Børn fra fremmede Sogne, og intet *Lovbud*, der giver vedkommende Sognepræst *Ret* til at *nægte* sin Tilladelse, saa i ethvert Tilfælde, der syndes en christelig Præst at kræve det, kunde han, uden at overtræde Lovene, gjøre en Undtagelse fra hvad der mere var Skik og Brug end fast Regel, men naar dette *Forslag* blev *Lov*, da blev *Sognebaandet* ved *Confirmationen*, hvad det hidtil neppe var, *lovfast*, og det beroede i *Regelen* paa *Sognepræsten selv*, om han fandt, der var *Grund* til at *vrage hans* Underviisning; thi det vilde naturligviis kun være en sjelden Undtagelse, at Bisp eller Cancelli, efter langt Omsvøb, aftvang en Præst Tilladelsen.

Er det ikke dog forskrækkeligt, at en Mand som Hr. Biskop *Mynster*, der har havt og har daglig den bedste Leilighed til at kiende, hvor *himmelvidt* forskiellige vor Stats-Kirkens Præster er, baade i Tro og Lære, i *Varme* og *Underviisnings-Gaver*, og i *Liv* og *Levnet*, dog ikke tager anderledes Deel i det gruelige Aag der paalægges christelige Forældre, som skal sende deres Børn, baade *Piger* og *Drenge*, til privat Underviisning i *Religion*, *Moral* og *Christendom* til *deres Sognepræst*, han være saa hvad Mand han vil, han befæste eller

nedrive hvad Forældrene har opbygget, han opelske eller, om mueligt, oprykke med Rod hvad de har plantet, deres Taarer har vandet og Gud hidtil givet Vext! Er det ikke dog forskrækkende, siger jeg endnu engang, at naar det under disse Omstændigheder overdrages til Hr. Biskop *Mynster* ene og alene at foreslaae et nyt Ritual, han da *ingen anden Trøst* vil give de bekymrede Forældre, end at *naar Sognepræsten*, de vil undgaae, *selv finder*, der er *Grund* og *ingen Misbrug* at befrygte, da *bør* han ikke nægte Tilladelsen, og, *gør* han det alligevel (som han jo desvissere *gør*, jo slettere han er), da er det endnu *mueligt*, at *Biskoppen* eller *Cancelliet*, efter alle muelige Erklæringers Indhentning, kan *tillade* Forældre at lade deres Børn berede til Confirmation hos en Præst, de har Agtelse for og Tillid til! Vil Hr. Biskop *Mynster* da slet ikke vide det, at der er usigelig meget, der kan *gøre* Forældre det pinligt og egenlig moralsk umueligt at sende Sognepræsten deres *Sønner* og *Døttre* til en saadan Underviisning, men som ei engang kan sættes paa Papiret, end sige saaledes oplyses, at *Bisp* eller *Cancelli* kan tvinge en Præst til hvad han kalder en stor Fornærmelse eller en uforskyldt Beskæmmelse!

Og hvad er det nu for en "befrygtet *Misbrug*" der skal være større og farligere end Samvittigheds-Tvangen, og hvilke er "*Grundene*" der enten af Præst, Bisp eller Cancelli skal kiendes gyldige?

Herom *tier* Lov-Forslaget ganske og aabner derved Døren for al muelig Vilkaarlighed, men Man kan jo ingen Misbrug nævne, uden at en *Sognepræst* *gør* sig skyldig deri, og hvorfor vil Man dog ikke indsee, at Man kun *gør* Ondt værre ved at binde et *heelt Sogns* Børn udelukkende til den *Præst*, der blot for at drille sin Nabo eller af andre nederdrægtige Grunde vilde kapre Confirmander fra ham, og hvad *anden Grund* maa Man dog forlange af *Forældre*, som ønske *deres* Børn underviste og confirmerede af en anden Sognepræst, end at de har *mere* Høiagtelse for ham eller *mere* Tillid til ham, og hvilken *Usling* af en *Præst* maa det ikke være som heri modsætter sig Forældrenes Ønske.

Lægge vi nu hertil, at den *Kongelige Commissarius* nys erklærede i Folkeraadet, at *naar* Forældre bad om den Tilladelse (som de aldrig burde behøve) paa *Grund* af at deres Sognepræst var *heterodox*, da vilde den rimeligviis blive *afslaaet*, da see vi klart, hvorvidt christelige Forældres Aag vilde lettes ved det ny Ritual, der viser dem til den *Præst*, de vil undgaae, til en *Bisp*, der maaskee kun giver dem Utak for deres Pietisteri, og til *Cancelliet*, som, *naar* de anføre den *sande*, for Gud og Mennesker gyldige, Grund, rimeligviis vil svare: herved er Intet at *gøre*!

Her maa jeg dog nødvendig spørge Hr. Biskop *Mynster*, om det er hans *Ønske*, at alle de Forældre, som ikke har Raad eller Leilighed til at sende deres Børn ud af Sognet eller Raad og Lykke til at faae en Cancelli-Bevilling, skal være *aldeles ligegyldige* ved, hvordan den *Præst læ40rer* og *lever*, taler eller vrævler, hvem de betroe deres Børns moralske og religiøse Dannelse i den farligste Alder, og det, skiøndt han, blandt Andet, veed, at Hr. Professor *Clausen* maa have mange Disipler mellem Præsterne, som det var stor Synd at forlange, *Lutherske* Forældre skulde lade forklare deres Børn *Luthers Catechismus*, og skiøndt han selv bemærker, at *Præsterne* især ved Confirmandernes Underviisning har al den *Frihed* de med Rette synes at kunne fordre!

Jeg veed det meget godt, og mindes daglig derom, at *lærde* Mænd og selv *Geistlige*, jeg mindst havde ventet det af, tænke heel papistisk om "*Almuens Christendom*," som Noget, der egenlig kun bestaaer i, at de gaaer flittig i *Kirke* og kalde Præsten "*Fader*," hvordan han saa er, er ham til *Villie* i alle Maader, og lever hvad *han kalder* christelig, uden at vove sig til at bedømme, om det ogsaa stemmer overeens med den *Christne Tro*; men at Hr. Biskop *Mynster* ogsaa hældede til den Side, har jeg været seen til at troe, og jeg kan endnu ikke begribe Mueligheden deraf, men kan ligesaalidt anderledes forklare mig hans Modbydelighed for *Sognebaandets Løsning* selv ved *Confirmationen*, hvor han dog selv tilstaaer, hverken *Alterbog* eller *Ritual* kan eller skal berøve Præsten hans Frihed til at tale som han tænker og troer. Hvad der i denne Henseende forblinder Hr. Biskoppen, er imidlertid vel den Fordom, at Man *intet Ansvar* har for hvad *41der* er En *foreskrevet*; thi havde vi Præster intet Ansvar for hvad vi kalde den *Christne Tro*, og hvad vi forsikkre om *Naademidlerne*, naar det kun stod i den *forordnede* Alterbog, da havde naturligviis Forældre heller intet Ansvar for hvad de lod Præsten sige til deres Børn, naar der kun er et *Reskript* for, de skal betroe dem til ham; men jeg er vis paa, vor Herre *Christus* tænker ganske anderledes, og vil, naar vi mødes for Hans Domstol, kræve os strængt til Regnskab for *vort Ord* om Ham, enten det saa stod i *Alterbogen* eller ikke, og kræve *Bonden* saavel som *Biskoppen* til Regnskab for sin *Tro* og for sin *Delagtighed* i de *Smaaes* Forargelse, der troede paa Ham, og derfor maa jeg stemme for al muelig Frihed i Samvittigheds og Saligheds Sager, skiøndt jeg derved, desværre, maa stemme *tværtimod* Hr. Biskop *Mynster*.

Dog, for Intet at undlade, vil jeg endnu engang bede baade Hr. Biskoppen og alle de Geistlige i vor Stats-Kirke, der vil *gøre* Menigmand umyndig i *deres egen* Saligheds-Sag, dog see sig om i det virkelige Liv, betragte det *sædvanlige* Forhold mellem *Almuens* og *Sognepræsterne*, i det Mindste her paa *Øerne*, og dog vaagne af den søde Drøm, at det er en *himmelsk Idyl*, der ei maa forstyrres ved selvklog Reflexion! De vilde da snart opdage, at paa de faa gammeldags Lutheraner nær, har *Alle forladt* dem, Mængden skyer Kirken som noget andet Ondt, og hvor de "gu42delige Forsamlinger" opliver Kirkegangen en Smule, synke Præsterne endnu dybere i *Almuens* Øine, og *nu* skulde det være klogt og betimeligt, om det end ellers var tilladeligt, at *stramme* det *Sognebaand*, der, naar det ingen Lænke skal være, forudsætter ganske andre Tider og Omstændigheder, og en ganske anden Tankegang saavel om Præst og Kirke som om Tid og

Evighed. Vil Man da endelig blive ved at stramme, hvad der burde løses heller idag end imorgen, til det *brister* overmorgen, som det jo nødvendig maa; blive ved med Flid at *nære* hos Almuen den *Ligegyldighed* for *Himlen* paa den ene, og den *Mistro* til *Præsterne* paa den anden Side, som har frembragt det sørgelige Forhold, og maae, jo meer de voxer, gjøre Ondt værre! Naar Man saa med den ligesaa unaturlige som uchristelige Tvang har drevet de *Lutheraner* ud af Stats-Kirken, der *ikke* kan *finde* sig i at modtage *Sacramenterne* af *hvilken som helst* Præst, eller *betroe* ham deres *Børns Sjæle*, og har bestyret de gudelige Forsamlings-Folk i deres *Ringeagt* for *Geistlighed* og *Sacramenter*, saa de aabenbar vende Stats-Kirken Ryggen; *hvad* vil Man *saa* gjøre med Slumpen, der aldrig tænker enten paa *Præst* eller *Kirke* uden for *Tiendens* og *Offerets* Skyld? Troer Man virkelig med nye *Al terbøger* og *Ritualer*, det ene stivere, strammere og dødere end det Andet, af Disse at kunne skabe Stats-Geistligheden et nyt Kirke-Legeme efter sit 43Hjerte! Gud! hvad nytter dog Øine, naar Man stirrer sig blind paa *Bøgerne* og overseer Livet!

Vende vi nu Øiet til *Formularerne* ved Confirmationen, da opdage vi strax nogle *Smaa-Mærkværdigheder*, som vi vil tage med underveis, skiøndt hvad vi maae dvæle ved, er det forfærdelige og fordærvelige Aag, som derved paalagdes alle Sognepræster og en stor Deel af Folket.

Det Første vi bemærke, er, at er end Hr. Biskop *Mynster* saa stor en Hader af *dobbelte* Formularer, at han ikke engang vilde gjøre en Undtagelse ved *Barnedaaben*, hvor de dog, naar han vilde foreslaae en *Splinterny*, var aldeles nødvendige, saa har han dog gjort en Undtagelse ved Confirmationen, hvor Formularen kan være de *Christne* ganske *ligegyldig*, naar den kun *intet* Uchristeligt indeholder.

Man skulde nu tænke, Hr. Biskoppen havde bragt *Rationalismen* dette Offer, saa den ene Formular var for os, og den Anden for dem, der ikke vil have mere end høist nødvendigt med *Christus* at gjøre; men det er langt fra, thi begge Formularer knytte sig paa det Fasteste til *Daabs-Pagten*, saa ved *Confirmationen* har Hr. Biskoppen aabenbar *reent glemt*, at der efter hans Forslag *ingen Pagt* skulde *oprettes* ved *Barnedaaben*, thi her forudsætter han aabenbar det Modsatte, baade ved Spørgsmaalet "*stadfæster du denne din Daabspagt*" og udtrykkelig i Bønnen, som begynder saaledes "For dit Aasyn, 44alvidende Gud! er da nu det hellige *Løfte gientaget*, som har i *Daaben* været *aflagt* paa vore Vegne." Begge Dele glæde mig naturligviis som Vidnesbyrd om, at det er ingenlunde *Pagten*, Hr. Biskop *Mynster* vil være kvit, og om den *Daabs-Formular til os*, som lader *Pagten* staae ved sit Værd, siger jeg, gid han ikke komme den ihu evindeligt mere! men naar jeg tænker paa, hvor mangfoldige baade *Præster* og *Børn* i Skiels-Alder der vitterlig *fattes* den *Tro*, hvorom *Pagten* dreier sig, da maa jeg lægge baade Hr. Biskop *Mynster* og vor *Faderlige* Regiering det saa nær, jeg kan, at det er ligesaa fordærveligt, som uforsvarligt at *aftvinge* dem en høitidelig *Bekiendelse* af den *Tro*, de hverken har eller vil have.

Jeg omtalte før det utaaelige Aag, det er for *christelige* Forældre at skulle lade deres *Børn* undervise om Christendom af *Præster*, som bestride og vel ei sjelden spase med deres Fædres *Tro* og Guds frygt; men hvem tør nægte, at det samme Aag hviler paa de *vantrøe* Forældre, som maae sende deres *Børn* til orthodoxe *Præster*, saa naar de føle det mindre, kommer det kun af, at de sjelden tænker alvorlig paa saadanne Ting, og af, at vore orthodoxe *Præster* ligesaa sjelden har synderligt Liv. Dette gjensidige Plageri kan og bør hæves ved at *frigive* Confirmationen, saa Enhver, som bryder sig om det, kan søge den *Præst*, der huer ham, men naar der nu skulde *paatvinges* *Alle* en saa *chri45stelig* Confirmations-Formular, som *Daabs-Pagten* er, da hjalp ingen anden *Frigivelse* i denne Henseende, thi de *Præster* som vitterlig *fattes* den tilsvarende *Tro* spændtes *grueligere* paa *Pinebænken* hver *Confirmations-Søndag*, jo *ærligere* og *alvorligere* de var, og de Unge i *Hobet*al nødtes til høitidelig at indtræde i *Skiels-Alderen* med en *vitterlig Løgn*, det sorteste Varsel for *Fremtids-banen*, Man vel kan tænke sig. Saa utaaelig derfor som *Christne* maae finde mange *Præsters* selvtagne *Frihed* ved *Confirmationen*, *saalænge* de er *bundne* til dem, saa *ønskelig* maa deres lovlige *Frihed* være os, naar vi er *frie* for dem, og derfor skulde aabenbar den *Frihed*, de *især* ved *Confirmationen* har taget sig, langt fra at berøves dem, stadfæstes, og kun, ved *Sognebaandets Løsning*, gjøres forligelig med vores. Allerbedst var det vist nok, naar den *befalede* Confirmation reent ophørde at være en *kirkelig* Handling, og blev en Religionen aldeles uvedkommende *Skolesag*, men da det vel for det Første slet ikke er at vente, maa den dog endelig blive saa fri, som mueligt, thi naar Man afkræver *Alle* i *Skiels-Alderen* en *Troes-Bekiendelse*, der hos de *Færreste* kan være ærlig meent, da er *Samvittigheds-Tvungen* hos os *større* end hos *Papisterne*, og vi maae da ikke klage over *Upaalideligheden* af de helligste *Løfter*, som vi selv opelske og stræbe at hellige.

I Sammenligning hermed er det vel neppe værdt 46at nævne alle de smaalige Bestemmelser, Hr. Biskop *Mynster* foreslaaer om *Confirmations-Alderen* og *Tiderne* og *Dagene* og *Klokkeslettet* og *Opstillingen*, som om det Altsammen var en *Saligheds-Sag*, thi det er kun kiedsommeligt og udvortes byrdefuldt; men mig synes dog, det er *forskrækkeligt*, at ikke engang en Mand som Hr. Biskop *Mynster* endnu har indseet, at Man med alt Saadant kun *bebyrder*, *ærgrer* og *forbitter* de *alvorlige*, *redelige* og *dygtige* *Præster*, som Man vel maa betroe det *Største*, men *vil ikke* betroe det *Mindste*, og at derimod de *Letsindige*, *Uordenlige* og *Slette*, som Man dermed vilde binde, kun *lee* ad det! Man kan saaledes godt ærgre og pine en *samvittighedsfuld* *Præst* ved at befale ham *ikke* at confirmere *Nogen*, som han *ei* har underviist *fulde fire* *Maaneder*, *to* *Gange* ugenlig, men den *Slette* og *Letsindige* hindrer Man derved hverken fra at lyve, at jage *Confirmanderne* til sig og lade dem gaae som de kom, eller at *afjaske* *Alt* fra *Begyndelsen* til *Enden*. Jo længer Man ved saadanne *stødende*, *krænkende*, *byrdefulde* og *tit latterlige* *Ordens-Forskrifter* vil pine og plage de alvorlige,

samvittighedsfulde og dygtige Præster, saa de ikke kan røre sig uden at overtræde Loven, des færre faaer Man naturligviis af *det Slags* Embedsmænd, og anstrænger da forgiæves sin Skarpsindighed, for ved end mere nøiagtige Instruxer at afrette de Slette, som med desbedre Sam47vittighed tilsidesætte alle Regler, jo umueligere det er at følge dem nøiagtig.

Hvad enten for Resten Hr. Biskoppen har glemt de *Kiøbenhavnske* Confirmationer med deres særegne Præg og Bestemmelser, eller han ogsaa vil have Underviisnings-Tiden der fordoblet til *fire* Maaneder og *to* Gange ugenlig, har jeg ikke kunnet opdage, men vil haabe, der itide hæve sig saamange *Præste-Stemmer* mod den hele *Confirmations-Codex*, at den under alle Omstændigheder falder bort af sig selv; og naar den kun ikke skal følges, kan den være morsom nok at betragte som en fortvivlet, vi vil haabe den *sidste*, Prøve paa midt i vor Stats-Kirkes *babyloniske Forvirring*, dog i nogle af de mest *ligegyldige* Ting at bringe *stræng Eensformighed* tilveie. Man skulde dog virkelig synes, alt Kirkeligt var dødt nok hos os, at Man ikke, ved en Eensformighed og arithmetisk Nøiagtighed, som *Livet* aldrig taaler, skulde ogsaa *afsjæle Confirmationen*, som, saavidt jeg har kunnet mærke, er det *Eneste*, hvori *alle* Præster, som der var det Mindste ved, dog fandt *nogen* Glæde, og *hele* Ungdommen, der ei var reent forstokket, dog fandt *lidt* Opbyggelse, og Begge meer, jo *friere* det Hele var. Er det ikke ligesaa latterligt, som det er sørgeligt, at Præsten vel paa *eget Ansvar* kan antage og afvise, undervise og behandle Confirmanderne som han synes, men maa ikke selv raade for, *hvordan* de skal opstilles, *hvortit* han vil stæv48ne dem til sig og *hvad Klokkeslet* han vil begynde Overhøringen, end sige da, om han vil holde Confirmation *to* Gange om Aaret, hvor det *ei* har været *stadig* Skik siden 1736, end sige da raade for, om han vil confirmere et Barn, der fattes 32 Dage i 14, siger og skriver *fjorten*, Aar, skiøndt vor *Herre* selv dog kun var *tolv* Aar gammel, da han lod sig overhøre af de Skriftkloge! Har vi dog ikke Nok af alle saadanne ligesaa *grundløse* som aandsfortærende Indskrænkninger i det daglige Liv, at vi ikke ogsaa skulde forplante dem ind i *Herrens Huus*, saa Adgangen til *Hans Bord* skal paa den vilkaarligste Maade beregnes efter Maaneder og Dage, og *hans Embedsmænd* ei kunne gjøre et Skridt i deres mest personlige Virksomhed, uden at forespørge sig hos *Superintendenten* og *Cancelliet*, der næsten aldrig kan vide nær saa god Besked om Sagen som de, og tit vil behandle og afgjøre den aldeles mekanisk! Hvad vil Man dog med en *Stats-Kirke*, naar den kun skal virke som en verdslig *Politi-Anstalt*, der er tusind Gange lettere at handtere i sin eiendommelige Skikkelse! Hvad tænker Man dog, enten *Daab*, *Nadver* eller *Confirmation* skulde udrette, naar de *ei* er fri? hvad venter Man af *aandelige* Midler, der sættes mekanisk i Bevægelse og underkastes *aandsfortærende* Control! De Dage er jo dog alt længe forbi, da Man kunde kyse *Livet* af Folk med Helvede eller slaae dem til Jorden med en Bispehue; hvortil da de ligesaa kiedsommelige som kostbare Kir49ke-Skuespil, der visselig hverken var i *Luthers Aand*, eller kom i hans Tanker uden som Papisteri, der skulde udfeies!